

Culturele
ANBI

417de concert
Woensdag 19 april 2023
20.00 uur

Pianokwintet

Lena Neudauer, viool
Wen Xiao Zheng, altviool
Sebastian Klinger, cello
Rick Stotijn, contrabas
Silke Avenhaus, piano

Grote Zaal
Deventer
Schouwburg

Programma

Ralph Vaughan Williams (1872-1958)

Pianokwintet in c (1903-1905)

Allegro con fuoco

Andante

Fantasia (quasi variazioni). Moderato

Ein Forellenteich, collectief werk

5 kurze Reflexionen über das Lied

'Die Forelle' von Franz Schubert

Ferran Cruixent

(Spanje, *1976)

Cybervariation – after

Schubert's Trout Quintet
(2018)

Gerald Resch

(Oostenrijk, *1975)

Teich und Quelle (2018)

Johannes Schachtner

(Duitsland, *1985)

Nachtrag zu Franz
Schuberts Forellen-
Quintett (2017/2018)

Osmo T. Räihälä

(Finland, *1964)

Kirkasvetinen –
Lichtwasser (2018)

Dejan Lazic

(Kroatië, *1977)

Der Forellenteich – eine
Variation, op. 23 (2018)

PAUZE

Franz Schubert (1797-1828)

Forellenkwintet in A, D667 (1819)

Allegro vivace

Andante

Scherzo: Presto

Andantino: Thema-Variaties I-VI

Finale: Allegro giusto

Lena Neudauer is een veelgevraagd violiste, die met grote bezieling speelt. Haar repertoire reikt van historisch geïnformeerde uitvoeringen tot Boulez. Zij speelde reeds viool toen zij drie was. Nu is zij conservatoriumleraar aan de Hochschule für Musik Saar. **Wen Xiao Zheng** won prijzen als instrumentalist en als kamermuzikspeler. Hij wordt geroemd om zijn technische precisie, doorleefde voordracht en sonore klank. Hij is soloaltist bij verscheidene Duitse orkesten, . Cellist **Sebastian Klinger** studeerde onder meer bij Heinrich Schiff. Na eerst solocellist te zijn geweest bij de Bamberger Symphoniker, concerteert hij nu in heel Europa, Azië en de VS als solist en kamermusicus. Hij speelt op een historisch instrument uit 1736. De veelzijdige **Rick Stotijn** is een waar promotor van zijn instrument. Hij gaf premières van soloconcerten en is lid van vernieuwende ensembles. Hij is hoofddocent contrabas aan de Robert Schumann Hochschule in Düsseldorf. **Silke Avenhaus** overtuigt al vele jaren een wereldwijd publiek met haar kunstenaarschap en haar vernieuwende creativiteit, waaronder met regelmaat in het Concertgebouw in Amsterdam, het Wiener Konzerthaus en Wigmore Hall in Londen. Zij is bijzonder hoogleraar aan de Hochschule für Musik in München.

Het was al lange tijd de wens van Silke Avenhaus om vijf componisten uit vijf Europese landen uit te nodigen te reflecteren op Schubert's Forellenkwintet. **Ferran Cruixent** (Catalonië), **Gerald Resch** (Oostenrijk), **Johannes X. Schachtner** (Duitsland), **Osmo Tapio Räihälä** (Finland) en **Dejan Lazic** (Kroatië) gaven gehoor aan de uitnodiging. Het project resulteerde in vijf moderne en spannende visies, waarbij in elk deel de schijnwerper wordt gericht op één van de instrumenten.

Variatievormen zijn dus alom vertegenwoordigd in het gehele programma.

Ferran Cruixent

Het werk ***Vijf Reflecties op het lied Die Forelle*** staat centraal in het concert en verbindt zo beide andere werken. En het telt ook qua lengte volwaardig mee. Het is een ongewoon en bijzonder project geworden.

De vijf verschillende onderdelen zijn voor het eerst tot een geheel gesmeed tijdens de première op het grote Moezel Muziek Festival in Trier, in de zomer van 2018.

Gerald Resch

De wens was, om Schubert's Forellenkwintet aan te vullen met een compositorische blik op het heden, en daarmee extra glans te verlenen aan dit eenzame werk uit de kamermuziek.

Johannes X. Schachtner

Vijf jonge Europese componisten maakten 5 heel verschillende variaties. Ze interpreteren het thema allen verschillend,

vervreemden dit zelfs. Ze hebben er onderling geen afspraken over gemaakt. Het was eigenlijk een gelukkig toeval, dat dit samen zo goed en spannend uitpakte. Het klankpalet reikt van

Dejan Lazic

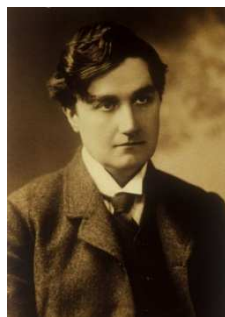
een ironische Forellen-wals over de noten "F. SCH", via virtuoos Bartok-achtige 5/8-waan, tot een "Cyber-variantie", waar een mobiele App aan te

Osmo Tapio Räihälä

pas komt en de klank tenslotte doet denken aan een aftandse LP. Een gewaarschuwd mens telt voor twee. Het werk kan zowel zelfstandig gespeeld worden als in aansluiting met het Forellenkwintet.

De hoekdelen van het programma zijn wat traditioneler, zonder beide componisten ook maar iets te kort te

Ralph Vaughan Williams in 1900

willen doen. **Ralph Vaughan Williams** (1872-1958) was een van de belangrijkste componisten in Engeland die de muziek losmaakte van de heersende Europese continentale stijl. Zijn leraar Stanford kreeg de Duitse componisten (lees: Brahms en Wagner) niet bij Vaughan Williams tussen de oren. De laatste streefde naar muziek met een Engels

karakter. Toch ging dat bij hem niet vanzelf. Pas na publicatie en eerste uitvoering van het pianokwintet (1905) nam hij les bij Maurice Ravel (1906) wat de doorslag gaf om de *Teutonen* volledig achter zich te laten. De echte doorbraak kwam in 1910, met de door hem zelf gedirigeerde *Fantasia on a theme of Thomas Tallis*, in Gloucester Cathedral. Hij stond samen met Delius aan de wieg van de Engelse pastorale stijl, die "typisch Engelse" muziek, waarin de volksmuziek zo'n belangrijke rol speelt.

Maar het moge duidelijk zijn: het kwintet gaat daar nog aan vooraf, al werpt de toekomstige Vaughan Williams al zijn schaduw vooruit. In het langzame tweede deel, dat begint met de pianosolo, klinkt al wat eigen karakter van Vaughan Williams door. Ook in het derde deel kondigen de harmonieën en modulaties, plotselinge verstilling, het scheppen van sfeer en bijzondere toonovergangen de koerswijziging al aan. De variaties in het laatste deel zijn met recht "quasi", de "fantasia" is er overtuigend.

Franz Schubert (1797-1827) is vooral bekend om zijn liederen. Maar die leven niet alleen voort door de menselijke stem, getuige o.a. zijn vanavond gespeelde piano-kwintet, dat een ongebruikelijke bezetting vereist met contrabas. Schubert schreef voor een bestaande groep muzikanten voor wie Hummel eigen werk gearrangeerd had. En daar was geen 2de violist bij, wel een contrabassist. Schubert componeerde het stuk in opdracht van een maecenas die suggereerde er een reeks lied-varianties in op

te nemen. Schubert gebruikte vaker zijn liederen voor instrumentale variatiereeksen (denk aan strijkkwartet *Der Tod und das Mädchen* en *Trockne Blumen* voor fluit en piano). Vergeleken met zijn andere beroemde kamermuziek, zoals het kwintet en de laatste drie strijkkwartetten met hun hecht doortimmerde structuur, is dit werk lichter van toon, vrijetijdsmuziek. De diepere waarde, als dat zo genoemd mag worden, ligt in de originele en innovatieve harmonische taal en het gebruik van chromatiek. En niet te vergeten: het timbre van het werk. De piano speelt veel in het hoogste register (meer nog dan in zijn pianotrio's) waarbij rechter en linker hand hetzelfde spelen. Contrabas en cello nemen de laagte wel voor hun rekening. Schubert maakte met dit karakteristieke timbre school voor de romantiek.

Joep Walter

Karikatuur door Schober: "Michael Vogl (bariton) en Franz Schubert trekken uit voor de strijd en de overwinning." Schubert schreef veel liederen voor Vogl.

Volgende Concert: maandag 9 oktober
Klenke-Kwartet & Harald Schoneweg (altviool)
Erkin, Bruch en Mozart

Programmatoeelichtingen en recensies:
www.kamermuziek-deventer.nl